

**THE JEWISH HOLOCAUST AND THE ARMENIAN GENOCIDE
THE NEW HOLOCAUST CONTEMPLATED BY THE IRANIAN PRESIDENT**

**WARNING! THE SPECTOR OF THE HOLOCAUST IS
RISING**

By Jiri Valenta, Ph.D. and Leni Valenta

This essay, published in several languages, is a reminder that the holocaust of the Jews in WWII is not an isolated phenomenon. In the last century there were ethnic cleansings not only of the Armenians by the Turks, but the Muslim Bosnians by the Christian Serbs and a similar phenomenon Rwanda, Africa. Under Stalin there were not only pogroms of the Jews, but large scale cleansings of Kulaks, Cossacks, Chechens and Circassians.

What is surprising is the large scale human indifference to such events. The genocide of the Armenians in 1915, for example, was what encouraged Adolf Hitler in his "Final Solution" for the Jews. "Who remembers the Armenians?" he asked. During WWII, numerous countries turned their backs on the Jews, sending ships full of refugees back to Germany. Political and economic concerns trumped humanitarian ones.

Now we are dealing with another madman, Iranian president Mahmoud Ahmedinejad, who has made no secret that the annihilation of Israel is one of his key objectives. Moreover, he will soon be in possession of the nuclear weapon which could accomplish it.

Those who have any doubts that Ahmedinejad has such intentions, would be well advised to read some of his more recent comments. On August 17, he described Israel as "A disgraceful blot that should be wiped off the face of the earth." Addressing worshippers at Heran University after nationwide, Pro-Palestinian rallies, an annual event on the last Friday of the holy month of Ramadan, he proclaimed that Israel's existence was "an insult to all humanity." and that "confronting Israel is an effort to protect the dignity of all human beings." He further described Israel as a "corrupt, anti-human, organized minority group standing up to all divine values."

Neither is he alone among Iranian leaders who preach a new holocaust of Israel. For example, Supreme Leader Ali Khomeini, also

predicted that Israel will disappear from "the scene of geography." Addressing war veterans in Iran he stated that Iran considers it "its religious duty to save this Islamic country (Palestine) from the clutches of its Zionist occupiers."

The rhetoric of the Iranian leaders, ongoing while Iran is under pressure over its nuclear ambitions, its involvement in an on-going civil war in Syria, the shortages invoked by European sanctions and its alleged involvement in attacks on British troops in Iraq, has to be taken very seriously. So must the words of the Israeli defense minister, who has demanded a nuclear ultimatum for Iran and warned of a thirty day war with that country.

Sadly, all this is happening amidst a vitriolic, presidential campaign in America, where the principles seem to be virtually ignoring the explosive situation in the Middle east. Nor is it only the situation in Iran and the bloody war in Syria, which is not being addressed, but also Egypt, where the new Muslim Brotherhood regime has reduced the power of the pro-American military leaders, and has just attacked the independent judicial system.

This essay has been written as a reminder to the world that Ahmedinejad, who still denies that the holocaust ever happened, is fully resolved to make it happen again. It is also to remind the civilized world that the people of Iran are not to be despised for a leadership they do not themselves desire. Our goal must be liberation, not castigation.

With this background we strongly urge vigilance over the security of potential U.S. and Jewish targets worldwide. We cannot and must not be complacent at the threshold of possible war. Thus, we are presenting this article in several languages.

Rehearsing once again the dangers of the past, let us pray that it will not become our future.

This simply was destiny. In our research trips to Europe my wife, Leni, and I sought only to address the issues of anti-Semitism and the holocaust as it affected our own families. We toured synagogues, death camps and memorials in numerous countries attesting to the slaughter of six million Jews. But in 2009, the unexpected happened. We visited the Tsitsernakaberd Armenian Genocide Memorial Complex in Yerevan and came face to face with the history of a million and a half Christian people who, primarily in 1915 perished in a Turkish genocide. What is also chilling is that the Armenian genocide and the murder of six million Jews in Europe turned out to be in some ways linked. The Armenian genocide, as

Vahakn Dadrian has pointed out, was the first genocide of the 20th century, As he also states, “The Armenian genocide’s relevance to the Holocaust derives from the fact that the concept of “crimes against humanity” in international law was first introduced publicly, explicitly, and formally by the World War I Allies --- namely Great Britain, France, and Russia. The occasion for this bold venture was the Ottoman Turkish authorities World War I genocide against Turkey’s Armenian population.”

Despite the condemnation and declaration that they would hold the Ottoman authorities responsible, the lesson of the genocide was soon forgotten – a fact not lost on Hitler. Before the 1939 invasion of Poland he told his Nazi commanders, “Only thus shall we gain the living space [*Lebensraum*] which we need. Who, after all, speaks today of the annihilation of the Armenians?”

Heinrich Vierbucher author of *Armenia 1915*, Dadrian, author of *German Responsibility in the Armenian genocide*, and other scholars have asserted that despite the outcry of some German officials, Germany was not just funding the Turkish war machine. Some of its military advisers actively helped to carry out the Armenian genocide. At the very least, as Helen Fein has written, “The only government with any potential means of sanctioning Turkey to stop its killing was Germany, but German officials made no general attempt to forbid the extermination of the Armenians...” We do know that after the war, the key trio of new Turkish leaders, Talat Bey, Enver and Ahmed Djemal, who presided over the Armenian genocide, escaped to Germany in 1918 aboard a German ship.

The ashes of the brilliant, long forgotten, German poet, Theophil Wegner, buried at the Tsitsrnakaverd memorial, cried out to us. It was Wegner who in 1919, having gathered extensive documentary evidence of the Armenian genocide by the Turks, wrote a letter to President Woodrow Wilson. Sadly, America made outraged sounds but dealt no fury. Other war concerns and oil were viewed as more important. In 1933, foreseeing a new holocaust rising in Germany, Wegner published an open letter to Adolf Hitler protesting the state-organized boycott of the Jews. But plans for the holocaust would proceed as America, until 1944, virtually ignored the plight of the Jews. The U.S., as Fein has pointed out, even suppressed news of the holocaust.

Escaping to Italy, Wegner also foretold the rise of Stalinism in Russia, with its own genocides of social classes that Stalin viewed as “enemies“ of state. Among these were millions of peasants known as kulaks.

Wegner clearly understood the portents that signaled genocide, the most crucial for the Jews and Armenians, being their mutual lack of independent states as homelands. The six million Jews who died were dispersed throughout Europe, seeking a return to ancient Israel. The Armenians, having, undergone their own diaspora, still view their original homeland as an area that extended east from the Euphrates to eastern Anatolia, including Mt. Ararat, the refuge of Noah. Present-day Armenia represents only the small, eastern fringe of that region, absorbed centuries ago by the Ottoman Empire and Russia. Like the Jews, the Armenians were homeless and vulnerable; neither having another state eager to protect them.

Both the Nazi’s and the Turks justified the annihilation of their victims based

on a theory of racial superiority. The Germans cited Aryan superiority; the Turks, Moslem pan-Turanianism. In both cases the targets were chosen because of xenophobic hatred of a different racial and religious group. Both aggressors launched the assaults by denying their victims civil and human rights.

Far from being inferior, however both the Jews and the Armenians boasted many brilliant intellectuals and furnished among the best teachers, doctors, scientists, financiers and sales people of the countries in which they lived. Yet, because of their visible success, Armenians, like Jews, were accused of being disloyal and clannish, of not only being parasites, but actively plotting against the state. Filling the role of scapegoats, the Armenians were thus as useful to the Turkish regime as the Jews were later to the Reich. As Vierbucher also noted, it was akin to the situation in Russia where pogroms were useful in distracting people from political and economic demands.

Quite possibly, the three Turks involved in the genocide of the Armenians were partly motivated by their fears of Armenian irredentism in Russia. For centuries Russia was the traditional enemy of Turkey. One of the major goals of Russia was to occupy and control the Straits of Bosphorus in what is now Istanbul, and to revive the Christian-Byzantine Empire overthrown by the Turks in 1455. During WWI, Germany was arming Turkey to counter the deployment of the Russian fleet in the Black Sea, a measure undertaken by Russia to protect the Ukraine. The Reich was also inciting the Moslem tribes against the Russians. In 1913, partly for this reason, Russia responded to an Armenian petition to guarantee Armenian civil rights in the Western part of Turkey. The Turks, however, viewed this as the first step towards making Turkey a Russian protectorate. Thus, although they signed a 1914 treaty with Russia granting those rights, as with similar treaties in the past, they completely failed to implement it.

The actual mechanics of the both the Jewish holocaust and Armenian genocide both involved organized state murder; the intention being not to subjugate the victim group, but its deliberate, premeditated elimination. Armenian genocide expert Dadrian introduced the term "utilitarian genocide," to describe genocide motivated by the desire for land or wealth; something surely applicable to both genocides. Nevertheless, adopting a Jewish child and making him a German was not an option in the holocaust, whereas some Turks did adopt Armenian children. Hence, the German genocide was not only utilitarian but also what Dadrian termed "optimal," i.e. aimed at total obliteration.

The Turkish genocide was nevertheless more brutal, often involving savage torture and mutilation and conducted without the diabolic technology of the Germans. There was no sophisticated registration of the victim population and no building of ghettos to isolate the Armenians. There were no trucks with gas, deadly "showers" with Cyclone B, and furnaces to incinerate the dead. There were no inhuman biological experiments *a la* Dr. Mengele.

Yet, the Germans, like the Turks, did at times engage in massive, bloody killing binges. In Kiev in 2009, we visited Babi Yar, a memorial to thousands of Jews but also gypsies and Soviet POW's, who were bludgeoned, raped, battered and slaughtered in a massive Nazi killing spree. Searching for Leni's ancestor's, the large Lubarsky family, in the Odessa and Kiev archives, we were able to find the

name of only one.

Differences between the two genocides include their organization, scope and methodology. The genocide of the Jews happened gradually over a period of six years and included all the European countries occupied or invaded by Germany. As confirmed by historical sources and interviews with family members, the German holocaust in occupied Bohemia proceeded in stages from 1939-45. Those who had intermarried with Christians, including my mother, were to be killed last. I recall my grandfather's words, "If your mother had not been pregnant with you, you wouldn't be here." Jews and those of mixed race, as my uncle, Lada, explained, were normally gathered in ghettos and sent by train to concentration camps to perform slave labor.

In Turkey, on the other hand, at least a million Armenians were killed in 1915 alone. Under Djemal's oversight, many of those who survived the massacres were sent to concentration camps in Syria. Like the Jews, they worked as slave laborers while slowly being starved to death.

As we learned at the Tsitsernakaberd Memorial, the Armenian genocide also occurred in specific stages. First the intellectuals were rounded up and murdered. Then the able Armenian men were drafted and slaughtered. The remaining men were then rounded up and shot, while their defenseless women and children, driven out to the wilds of Anatolia, were subjected to robbery, rape, starvation, typhus, torture, kidnapping and murder by both Kurds and Turks.

In 1918, the eastern corner of Armenia became an independent, democratic republic for two years, but lost half of its land in a 1920 war with Turkey. The remainder was absorbed by the Soviet empire. In 1991, Armenia became independent, but remains poor and largely under Russian control. The Jews also received a promise of their own state in 1918, but did not receive it until 1948.

The justice given to each victim group was also different. For the Jews, an international tribunal was held at Nuremberg which condemned the German perpetrators of the holocaust even years after the event and oversaw their execution. As noted earlier, there was no widely publicized "Nuremberg" for the Armenians, although in 1919, the three genocide perpetrators were convicted of war crimes in absentia and sentenced to death by an Istanbul court. It was left to the Armenians, however, to wreak justice on their own. The man who signed the orders for the elimination of the Armenians, Interior Minister Talat Bey, was killed in 1921 by an Armenian assassin in Germany. A member of an Armenian revolutionary group, the assassin was then completely acquitted by a German court. Talat's colleague, Enver, was killed by two other Armenian assassins a year later in Tblisi.

Today there are few states which deny the Jewish holocaust actually happened. Yet to this day, any mention of the Armenian genocide on the arena of world politics has always been vehemently denied by Ankara. Moreover, for the most blatant political reasons, the NATO allies still fear to tread on the sensibilities of the Turks. Even the government of the United States has yet to condemn the Armenian genocide although many individual states have done so. In an attempt at rapprochement, new protocols between Armenia and Turkey were signed in the fall of 2009 under the aegis of Switzerland. They are still awaiting

ratification. The U.S., Russia and other states are hoping the two sides can set aside "preconditions" and open their borders to each other. The Obama administration even threatened to "recognize" the 1915 holocaust by April 24, 2010, unless the protocols were approved by Turkey. But it did not do so. Many Armenians, having received no apology from the Turks for the 1915 genocide, were and are opposed to the protocols. Nor are they willing to codify state boundaries they believe should be extended.

As the experience of Jews, Armenians and other victim groups clearly prove, whenever the world refuses to remember, whenever it turns its back on the victims and whenever it denies the victims justice, it fuels and fires further genocides. Unfortunately, economic interests and the fear of antagonizing allies have often trumped the necessity of upholding moral law.

The frequently quoted Pastor Martin Neimoller (1892–1984) about the rise of the Nazis is once more very apropos:

First they came for the communists, and I did not speak out— because I was not a communist; Then they came for the trade unionists, and I did not speak out —because I was not a trade unionist; Then they came for the Jews, and I did not speak out — because I was not a Jew; then they came for me—and there was no one left to speak for me.

שואת היהודים ורצח העם הארמני השואה החדשה על פי דעותיו של הנשיא האירני

**אזהרה! רוח הרפאים של השואה עולה
מאת: דוקטור ג'ירי וולנטה ולני וולנטה**

מאמר זה, שפורסם במספר שפות, הוא תזכורת ששואת היהודים במלחמת העולם השנייה היא לא תופעה ייחודית. במהלך המאה האחרונה נעשה טיהור אתני לא רק כנגד הארמנים על ידי הטורקים, אלא גם כנגד הבוסנים המוסלמים על ידי הסרבים הנוצרים ובמקרה דומה ברואנדה שבאפריקה. תחת שלטונו של סטלין לא היו רק פוגרומים נגד היהודים, אלא טיהורים אתניים בקנה-מידה גדול כנגד הקולאקים, קוזאקים, צ'צ'נים וצ'רקסים.

מה שמפתיע הוא האדישות הגורפת שמפגינה האנושות למקרים שכאלה. רצח העם הארמני בשנת 1915, למשל, היה האירוע שעודד את אדולף היטלר להגיע ל-"פתרון הסופי" שלו עבור היהודים. "מי זוכר את הארמנים?" הוא שאל. במהלך

מלחמת העולם השנייה, מספר רב של מדינות הפנו את גבן אל היהודים, ושלחו אוניות מלאות פליטים בדרכן חזרה לגרמניה. אינטרסים פוליטיים וכלכליים עלו על בעיות הומניטאריות.

כיום, אנו מתמודדים עם עוד אדם החולה בנפשו, הנשיא האירני מחמוד אחמדינג'אד, שלא עושה שום מאמץ על מנת להסתיר שהשמדת ישראל היא אחד היעדים העיקריים שלו. יתרה מזאת, בעתיד הקרוב הוא יחזיק בנשק גרעיני שעלול להשיג לו את המטרה הזו.

אלא שמפקקים בכך שלאחמדינג'אד יש תוכניות כאלו צריכים לקרוא כמה מהאמירות האחרונות שלו. ב-17 באוגוסט, הוא תיאר את ישראל כ- "כתם מביש שעליו להימחק מעל פני כדור הארץ." כאשר הוא נאם בפני מתפללים לאחר הפגנות פרו-פלסטיניות ברחבי המדינה, אירוע שנתי ביום השישי האחרון של חודש הרמדאן הקדוש, הוא הכריז שקיומה של ישראל היה "עלבון לכל האנושות." וש- "מאבק כנגד ישראל הוא מאמץ להגנת הכבוד של כל בני האדם." הוא המשיך לתאר את ישראל כ- "קבוצת מיעוט מושחתת, אנטי-אנושית, ומאורגנת שמנוגדת לכל הערכים הקדושים." הוא לא לבד בקרב המנהיגים האיראניים שמטיפים שואה חדשה לישראל. לדוגמא, המנהיג העליון עלי ח'אמנאי חזה שישראל תתעלם מ- "הבמה הגיאוגרפית." בנאום בפני יוצאי צבא באיראן הוא אמר שאירן "מקבלת על עצמה את החובה להציל את המדינה האסלאמית הזאת (פלסטין) מהידיים האוחזות של כובשיה הציונים." הרטוריקה של המנהיגים האיראניים, ממשיכה בעוד שאירן נמצאת תחת לחץ עקב השאיפות הגרעיניות שלה, התערבותה במלחמת אזרחים מתמשכת בסוריה, המחסורים שנגרמים מהסנקציות האירופיות והתערבותה המשוערת בתקיפת חיילים בריטיים בעיראק, וצריך להתייחס אליה ברצינות. כך גם לאמירות של שר ההגנה הישראלי, שדורש להציב אולטימטום גרעיני מול אירן ומזהיר מפני קיומה של מלחמה בת שלושים ימים עם המדינה הזאת.

לצערנו, כל זה מתרחש בינות מסע בחירות ארסי בארה"ב, וכאשר השחקנים העיקריים לחלוטין מתעלמים מהמצב הנפיץ במזרח התיכון. זה גם לא רק הסוגיה היחידה באיראן והמלחמה עקובת הדם בסוריה, שלא זוכות לתשומת לב, אלא גם מצריים, מקום שבו המשטר החדש של האחים המוסלמים חתר תחת הכוח של מנהיגי הצבא הפרו-אמריקאיים, ותוקף את מערכת המשפט העצמאי.

הכתבה הזאת נכתבת בתור תזכורת לעולם שאחמדינג'אד, שעדיין מכחיש שהשואה התרחשה, ונחוש בדעתו לגרום לשואה לקרות שוב. היא גם באה על מנת להזכיר לעולם המתורבת שלא נכון לתעב את העם האירני בגלל מנהיגות שהם בעצמם אינם חפצים בה. מטרתנו צריכה להיות שחרור, ולא נזיפה.

בנוכח רקע זה אנו מפצירים שתהיו ערניים לגבי ביטחונם הפוטנציאלי של יעדים אמריקאיים ויהודיים ברחבי העולם. אנו לא יכולים ועלינו לא להיות שאננים כשמדובר במפתן של מלחמה עתידית אפשרית. לכן, אנו מפרסמים את הכתבה הזאת במספר שפות.

בעוד שחוזרים עוד פעם על הסכנות של העבר, הבא נתפלל שזאת לא תהפוך לעתידנו.

זה פשוט היה הגורל. במסעות המחקר שלנו לאירופה אשתי, לני, ואני רק התכוונו לחקור את הסוגיות של אנטישמיות והשוואה והשפעתן על המשפחות שלנו. סיירנו בבתי כנסת, מחנות מוות ואנדרטות זיכרון במספר רב של מדינות שמעידים על הטבח של שישה מיליון יהודים. אך בשנת 2009, קרה דבר בלתי צפוי. ביקרנו במתחם הזיכרון ציטסרנאקאברד (Tsitsernakaberd) לרצח העם הארמני בירוון וניצבנו מול ההיסטוריה של מיליון וחצי אנשים נוצרים, שנספו בעיקר בשנת 1915 ברצח עם טורקי.¹ מה שמצמרר עוד יותר הוא שמסתבר שקיימים מספר קשרים בין רצח העם הארמני ובין רציחתם של שישה מיליון יהודים באירופה. רצח העם הארמני, כפי שמציין וואהקן דדריאן, היה רצח העם הראשון במאה העשרים. כמו כן, כפי שהוא מציין, "הקשר בין רצח העם הארמני לשואה נובע מהעובדה שהמושג "פשעים נגד האנושות" בחוק הבינלאומי הוטבע לראשונה באופן פומבי, בפרוש, ובאופן רשמי על בעלות הברית במלחמת העולם הראשונה – דהינו אנגליה, צרפת, ורוסיה. האירוע שהובילה ליוזמה נועזת זו הייתה רצח העם של האוכלוסייה הארמנית בטורקיה בידי סמכויות העות'מניות הטורקיות במלחמת העולם הראשונה."²

למרות הגינוי וההצהרה שהם ידרשו אחריות מהסמכויות העות'מניות, לקח רצח העם נשכח זמן קצר לאחר מכן – עובדה שלא נשכחה במקרה של היטלר. לפני הפלישה לפולין ב-1939 הוא אמר למפקדים הנאצים, "רק כך נשיג את מרחב המחיה [Lebensraum] שאנו זקוקים לו. מי, אחרי ככלות הכל, מדבר היום על השמדת הארמנים?"³

היינריך וירבוכר, מחברו של *ארמניה 1915*, דדריאן, מחברו של *אחריות גרמנית ברצח העם הארמני (German Responsibility in the Armenian Genocide)*, וחקורים אחרים טענו שלמרות צעקת החמש מצדם של מספר בכירים גרמניים, גרמניה לא רק מימנה את מכונת המלחמה הטורקית. חלק מהיועצים בצבא תרמו באופן פעיל לביצוע רצח העם הארמני.⁴ במקרה הטוב ביותר, כפי שכתבה הלן פיין, "הממשלה היחידה בעלת האמצעים לגרום לטורקיה לעצור את הרצח הייתה גרמניה, אך בכירים גרמניים לא עשו כל ניסיון לאסור על השמדת הארמנים..."⁵ אנו כן יודעים שאחרי המלחמה, שלישיית המפתח של מנהיגים טורקים, טלעת ביי, אנוור ואחמד ג'מאל, שכיהנו בזמן רצח העם הארמני, ברחו לגרמניה ב-1918 על סיפונה של ספינה גרמנית.

אפרו של המשורר הגרמני המבריק, והנשכח, תאופיל ווגנר, שנקבר במתחם הזיכרון בציטסרנאקאברד זעקו אלינו. היה ווגנר שב-1919, אחרי שאסף ראיות מתעדות מקיפות של רצח העם הארמני על ידי הטורקים, כתב מכתב אל הנשיא וודרו ווילסון. לצערנו, אמריקה עשתה קולות של זעם אך לא ביצעה שום מעשה. ענייני מלחמה אחרים ונפט נתפסו כיותר חשובים. ב-1933, כשחזה שואה חדשה שעלולה לעלות בגרמניה, ווגנר פרסם מכתב פתוח לאדולף היטלר במחאה נגד החרם הממשלתי נגד היהודים. אך התוכניות לשואה המשיכו בעוד שאמריקה, עד 1944, התעלמה מצרתם של היהודים. ארה"ב, כפי שפיין ציינה, אפילו הדחיקה את החדשות לגבי השואה.⁶

אחרי בריחה לאיטליה, ווגנר גם חזה את עלייתו של הסטליניזם ברוסיה, שהיו לו רצחי עם משלו של מעמדים חברתיים שהיוו עבור סטלין "אויבי" המדינה. בקרבם היו מיליוני איכרים הידועים בשם קולאלקים.

ווגנר הכיר בפרוש את אותות מבשרי הרע שציינו את רצח העם, החשוב ביותר עבור היהודים והארמנים, הייתה העובדה שלא היו להן מדינות עצמאיות בתור מולדת. שישה מיליון היהודים שנספו היו מפוזרים ברחבי אירופה, שביקשו לחזור לארץ ישראל הקדמוני. הארמנים, שחוו תפוצה וגלות משלהם, עדיין ראו במולדתם המקורית שטח אדמה

שמשתרע מאזור ממזרח לנהר הפרט ועד לאנטוליה המזרחית, שכללה את הר אררט, מקום מקלטו של נח. ארמניה בימינו מייצגת רק החלק הקטן, הקצה המזרחי של האזור המתואר, שנשפך על ידי האימפריה העות'מנית ורוסיה לפני מאות שנים. בדומה ליהודים, הארמנים היו חסרי בית ופגיעים; לאף אחת מהן לא הייתה מדינה שהייתה מוכנה לבוא להגנתם.

הן הנאצים והן הטורקים הצדיקו את השמדתם של קרבנותיהם על בסיס תיאוריה של עליונות גזעית. הגרמנים ציינו את העליונות הארית; ובמקרה של הטורקים; פאן טוראניזם מוסלמי. בשני המקרים, המטרות נבחרו בגלל שנאה קסנופובית של קבוצות גזעיות או דתיות אחרות. שני התוקפנים פתחו את מתקפתם על ידי שלילת זכויות האזרח והאדם של קורבנותיהם.

נחותים בהחלט לא היו, ובכל זאת הן היהודים והן הארמנים יכלו להיות גאים במספר הרב של המלומדים המבריקים והמורים, רופאים, מדענים, בעלי ממון ואנשי עסקים שהיו בין הבכירים במדינות שחיו בהם שיצאו מקרבם. אף על פי כן, עקב ההצלחה הגלויה שלהם, ארמנים, בדומה ליהודים, נאשמו בכך שלא היו נאמנים ושהיו שבטיים, ולא רק שהם היו טפילים, אלא שזממו מזימות באופן פעיל כנגד המדינה. בתור השעיר לעזאזל, הארמנים היו שימושיים למשטר הטורקי כפי שהיהודים מילאו את התפקיד הזה לאחר מכן לרייך. כפי שציינו גם ויירבוכר, זה היה מצב דומה לזה של המצב ברוסיה שבה הפוגרומים היו כלים שימושיים להסחת הדעת מדרישות פוליטיות וכלכליות.

ייתכן מאוד, ששלושת הטורקים שהיו מעורבים ברצח העם של הארמנים היו מונעים על ידי ניכוס השטחים של המולדת הארמנית על ידי רוסיה. לאורך מאות שנים רוסיה הייתה האויב הקבוע של טורקיה. אחת המטרות העיקריות של רוסיה הייתה לכבוש ושלוט במצר בוספורוס במה שבימינו היא איסטנבול, ולהקים לתחייה את האימפריה הביזנטית הנוצרית שהופלה בידי הטורקים ב-1455. במהלך מלחמת העולם הראשון, גרמניה חימשה את טורקיה על מנת להתנגד לשיגור הצי הרוסי בים השחור, צעד שנקטה רוסיה על מנת להגן על אוקראינה. הרייך גם כן הסית שבטים מוסלמים נגד הרוסים. ב-1913, בחלקו בגלל סיבה זו, רוסיה הגיבה לבקשתם של הארמנים להבטחת זכויות אזרח במערב טורקיה. הטורקים, מצד שני, ראו במעשה זה צעד ראשון להפיכת טורקיה למדינת חסות של רוסיה. לכן, למרות שהם חתמו על חוזה עם רוסיה ב-1914 שהעניק את הזכויות האלה, כמו חוזים דומים בעבר, לחלוטין לא יישמו אותן.

המנגנונים האמתיים הן של שואת היהודים והן של רצח העם הארמני היו קשורים לרצח מאורגן על ידי הממשלה, הכוונה לא הייתה להכניע את קבוצת הקורבן, אלא השמדתה המכוונת שתוכננה מראש. דדריאן, מומחה לרצח העם הארמני הציע את המונח "רצח עם תועלתני", על מנת לתאר רצח עם שמונע על ידי התאוה לאדמה ועושר; דבר שניתן לייחס בוודאות לשני מקרי רצח העם.⁷ אף על פי כן, אימוץ ילד יהודי והמירתו לגרמני לא היה אפשרות בזמן השואה, ואלו חלק מהטורקים אכן אימצו ילדים ארמנים.⁸ לכן, רצח העם הגרמני לא היה רק תועלתני אלא גם כפי שדדריאן מכנה אותו "מיטבי", כלומר כוונתו הייתה השמדה מוחלטת.

רצח העם הטורקי לא היה פחות אכזרי, וכלל לעיתים לא רחוקות עינויים ברבריים והטלת מומים שבוצע ללא שימוש בטכנולוגיה השטנית של הגרמנים. לא היה רישום מתוחכם של אוכלוסיית הקורבן ולא היה בנייה של גטו על מנת לבודד את הארמנים. לא היו משאיות עם גז, "מקלחות" הקטלניות עם ציקלון ב, ותנורי שריפה על מנת לשרוף את המתים. לא היו ניסויים ביולוגיים בלתי אנושיים על ידי ד"ר מנגלה.

אף על פי כן, הגרמנים, בדומה לטורקים, אכן ביצעו מעת לעת רציחות המוניות שהיו עקובות בדם. בקיב ב-2009, ביקרנו בבאבי יאר, אתר זיכרון לאלפי היהודים וגם צועניים ושבו מלחמה סובייטים, שהוכו באלות, נאנסו, נחבטו ונטבחו במסע הרג המוני של הנאצים. כשחיפשנו את קרוביה של לני, משפחת לוברסקי הגדולה, בארכיונים של אודסה וקייב, הצלחנו למצוא את שמו של אחד בלבד.

הבדלים בין שני מקרי רצח העם היו ארגונים, היקפם, ושיטותיהם. רצח העם של היהודים התרחש באופן הדרגתי במהלך תקופה של שש שנים והתרחשה בכל המדינות האירופיות שנכבשו או בהן פלשו הגרמנים. כפי שאומת על ידי מקורות היסטוריים וראיונות עם קרובי משפחה, השואה הגרמנית בבוהמיה הכבושה התקדמה בשלבים מ-1939 עד 1945. אלה שהתחתנו עם נוצרים, כולל אמי, היו אמורים להיהרג אחרונים. אני נזכר בדבריו של סבי, "לו אמך לא הייתה בהריון איתך, לא היתה קיים." יהודים ואנשים ממוצא מעורב, כמו דוד שלי, לדה, הסבירה, בדרך כלל נאספו בגטו ונשלחו ברכבות למחנות ריכוז על מנת לעבוד בעבודות פרך.

בטורקיה, מאידך, לפחות מיליון ארמנים נרצחו ב-1915 בלבד. תחת השגחתו של ג'מאל, רבים מאלו ששרדו את הטבח נשלחו למחנות ריכוז בסוריה. בדומה ליהודים, הם עבדו בעבודות פרך כשלאט לאט הורעבו ומתו.

כפי שלמדנו באתר הזיכרון בציטרנאקארד, רצח העם הארמני גם כן התרחש בשלבים מסוימים. בשלב הראשון, המלומדים נתפסו ונרצחו. לאחר מכן, הגברים הארמנים הכשירים גוייסו ונטבחו. הגברים שנשארו נאספו ונורו למוות. בעוד שנשותיהם וילדיהם חסרי ההגנה, שגורשו מאזורים כפריים, סבלו מבזיזה, אונס, הרעבה, טיפוס, עינויים, חטיפות ורצח הן על ידי כורדים והן על ידי טורקים.

ב-1918, פינתה המזרחית של ארמניה הפכה לרפובליקה דמוקרטית עצמאית למשך שנתיים, אך איבדה חצי משטחה במלחמה ב-1920 נגד טורקיה. שאר האדמה נספחה על ידי האימפריה הסובייטית. ב-1991, ארמניה זכתה בעצמאותה, אך היא עדיין ענייה ונמצאת בעיקר תחת שלטונה של רוסיה. ליהודים גם הובטחה מדינה משלהם ב-1918, אך לא קיבלו אותה עד 1948.

הצדק שבו זכו כל קבוצת קורבן גם היה שונה. עבור היהודים, הוקם טריבונל בינלאומי שהתקיים בנירנברג שגינה את הפושעים הגרמנים של השואה שנים אחרי האירוע והשגיח על הוצאתם להורג. כפי שצוין לעיל, לא היה "נירנברג" שמוכרת על ידי רבים לארמנים, אך ב-1919, שלושת פושעי רצח העם הורשעו בפשעי מלחמה שלא פניהם ונדונו להוצאה להורג על ידי בית משפט באיסטנבול. הדבר נותר לארמנים, בכל זאת, להביא צדק בעצמם. האדם שחתם על הפקודות להשמדת הארמנים, שר הפנים טלעת ביי, נהרג בגרמניה על ידי מתנקש ארמני. כחבר של קבוצה רבולוציונרית ארמנית, המתנקש זוכה לחלוטין מכל ההאשמות על ידי בית משפט גרמני. עמיתו של טלעת, אנוור נרצח על ידי שני מתנקשים ארמנים אחרים שנה לאחר מכן בטביליסי.

כיום, ישנן מעט מדינות שמכחישות ששואת היהודים התרחשה. אך עד היום, כל אזכור של רצח העם הארמני בזירה הפוליטית העולמית תמיד נכחש באופן תקיף והחלטי על ידי אנקרה. זאת ועוד, בגלל הסיבות הפוליטיות הכי ברורות, בעלות הברית בנאט"ו עדיין מפחדים לדרוך על הרגישות של הטורקים. אפילו ממשלת ארצות הברית עוד לא גינתה את רצח העם הארמני למרות שמדינות רבות בתוך ארה"ב כן עשו זאת. בניסיונות התקרבות מחדשות, פרוטוקולים חדשים נחתמו בין ארמניה ובין טורקיה בסתיו 2009 תחת חסותה של שווייץ. הם עדיין מחכים לאשרורם. ארה"ב, רוסיה ומדינות אחרות מקוות ששני הצדדים יהיו מסוגלים להניח את ה"תנאים המוקדמים" בצד ולפתוח את הגבולות אחד לשני.

ממשלתו של אובמה אפילו איימה "להכיר" בשואת 1915 ב-24 באפריל 2012, אלא אם כן טורקיה תאשר את הפרוטוקולים. אבל היא לא עשתה זאת. הרבה ארמנים, שעוד לא קיבלו התנצלות מצד הטורקים עבור רצח העם של 1915, התנגדו ועדיין מתנגדים לפרוטוקולים. הם גם כן לא מוכנים להכניס את גבולות המדינה שלדעתם צריכים להיות רחוקים יותר לחוקים.

כפי שהחוויה שחוו היהודים, הארמנים וקבוצות קורבן אחרות מוכיחות באופן ברור, כשהעולם מסרב לזכור, כשהוא מפנה גב על קורבנות וכשהוא מכחיש את הצדק שמגיע לקורבנות, הוא מוסיף שמן למדורות רצח עם נוספים. למרבה הצער, אינטרסים כלכליים והפחד מלהשניא בני ברית לעתים קרובות מוכיחים את הצורך לתמוך בחוק מוסר. מילותיו של הכומר מרטין ניימולר (1892-1984) המצוטט רבות בעניין עלייתם של הנאצים עדיין הולמים:

קודם הם רדפו את הקומוניסטים, ולא התנגדתי – משום שלא הייתי קומוניסט; אז הם רדפו את חברי האיגודים המקצועיים, ולא התנגדתי משום שלא הייתי חבר באיגוד מקצועי; אז הם רדפו את היהודים, ולא התנגדתי – משום שלא הייתי יהודי; אז הם רדפו אותי – ולא היה נותר אף אחד שיתנגד עבורי.

1 הערך של מיליון וחצי בין 1915 ובין 1923 הובא על ידי המכון הארמני הלאומי (Armenian National Institute)

2 Vahakn Dadrian, "The Historical and Legal Interconnections Between the Armenian Genocide and the Jewish Holocaust," *Yale Journal of International Law* (23, no. 2 (Summer 19989), pp. 504 (Introduction

3 Marjorie Housepian, "The Unremembered Genocide," *Commentary*, XLII (Sept. 1966), pp. 55-61

4 כנ"ל

5 פיין, עמוד 16

6 פיין, עמוד 194

7 Vahakn Dadrian, "Typology of Genocide," *International Review of Modern Sociology*, 5:20`B212 E.Notes.com. <http://www.enotes.com/genocide-encyclopedia/utilitarian-genocide>

8 אנו מודים בחובינו עבור תובנה זו לד"ר סטפאן גריגוריאן עבור הערותיו לגבי כתבה זו

